

VAN CARNISSE NAAR COOL

Criminologische stadswandeling Rotterdam

Uitgezet door Gwen van Eijk

Lengte 6 km, duur circa 2 uur

Noot: Deze stadswandeling heb ik in 2015 uitgezet voor criminologie-studenten in het kader van een mastervak over veiligheidsbeleid in grote steden (Universiteit Leiden). De wandeling is geïnspireerd op de stadssociologische wandeling die hoort bij het boek 'De verborgen stad, de zeven gezichten van Rotterdam', samengesteld door Godfried Engbersen en Jack Burgers (Amsterdam University Press, 2001).

De wandeling start in een van de 'aandachtswijken' in Rotterdam-Zuid en eindigt in een van de hipste straten in het centrum van Rotterdam. De wandeling voert langs heel verschillende buurten van Rotterdam en laat zo de verschillende kanten van het stedelijk leven zien: Rotterdam is een havenstad, maar ook een uitgaansstad, een migrantenstad, een arme stad, een zakelijke en een creatieve stad (vgl. Engbersen & Burgers, 2001).

Rotterdam als arbeidersstad is 'niet lullen maar poetsen' (of: 'geen woorden maar daden'), als toeristenstad staat Rotterdam bekend als een 'vertical city' en zelfs 'Manhattan aan de Maas'. Diversiteit is kenmerkend voor de grote stad: de mensen op straat, de woningen en hun gevels, winkels en hun publiek laten de migratiestromen, de klassenstructuur, en verschillende smaken en leefstijlen van stedelingen zien.

- Startpunt: metrostation Zuidplein, begane grond

- Loop richting Theater Zuidplein en sla linksaf de straat Zuidplein in, die overgaat in de Zuidenwijdsestraat.
- Ga rechts de Goereesestraat en direct links de Flakkeestraat in. Je bent nu in de buurt **Carnisse**.

De buurt Carnisse is criminologisch interessant omdat hier in 2005 voor het eerst werd geëxperimenteerd met een inkomenseis voor nieuwe huurders, in het kader van de zogenaamde Rotterdamwet. Aanleiding was een analyse in 2003 over het groeiende aandeel van 'niet-westerse allochtone' bewoners in bepaalde wijken. Bij lokale politici bestond de angst dat een groeiende ruimtelijke concentratie van deze 'aandachtsgroepen' zou leiden tot een opstapeling van criminaliteit, overlast en sociale problemen in die wijken.

Lokale politici (PvdA, Leefbaar Rotterdam) wilden voorkomen dat nog meer aandachtsgroepen zich in deze buurten zouden vestigen. Het stadsbestuur besloot nieuwe huishoudens die zich wilden vestigen in deze buurten te selecteren op basis van hun inkomenspositie. Huishoudens met een inkomen lager dan het minimuminkomen zouden geen huurwoning meer kunnen krijgen in de aangewezen gebieden. Het inperken van de vrijheid van vestiging van huurders mag niet zomaar, maar volgens de regering waren (en zijn) de problemen in Rotterdam-Zuid 'on-Nederlands' en een 'onorthodoxe aanpak' was dan ook gerechtvaardigd.

Carnisse was in 2005 de eerste wijk waar werd geëxperimenteerd met deze inkomenseis. In 2006 werd deze maatregel vastgelegd in de Wet Bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek (bijgenaamde de Rotterdamwet). In deze wet zijn ook maatregelen gericht op huisjesmelkers en overbewoning geregeld.

Sinds 2006 geldt de inkomenseis in een aantal wijken in Rotterdam, sinds 2014 zijn dat Carnisse, Tarwewijk, Hillesluis, Oud-Charlois en Bloemhof (allemaal wijken in Rotterdam-Zuid). Sinds 2015 wordt de Rotterdamwet ook toegepast in gebieden in Nijmegen en Capelle aan den IJssel. Andere gemeenten maken (nog) geen gebruik van de inkomenseis.

Een recente effectevaluatie van de Universiteit van Amsterdam laat zien dat de Rotterdamwet geen positief effect heeft op de leefbaarheid in de Rotterdamse buurten.

- Ga rechts de Amelandstraat in, steek de doorgaande Pleinweg over, en loop aan de overkant de Polslaanstraat in. Je bent nu in de **Tarwewijk**.

"In de jaren '90 roken huisjesmelkers en drugdealers hun kans en vestigden zich met hun handel in de Tarwewijk. De lage huren trokken kansarme mensen aan met verpaupering, leegstand en veel overlast tot gevolg. Eind jaren '90 startte de sociale herovering. Ruim 10 jaar later kent de wijk een stevigere basis, maar aandacht blijft nodig. [...]"

Het ontstaan van de Tarwewijk hangt nauw samen met de ontwikkeling van de Rotterdamse haven. De wijk is in de twintiger en dertiger jaren van de 20ste eeuw gebouwd, toen de werkgelegenheid in de haven en petroleumbedrijven groeide. Er was onvoldoende woonruimte. De wijken Carnisse en Tarwewijk werden gebouwd om al deze arbeiders te huisvesten.

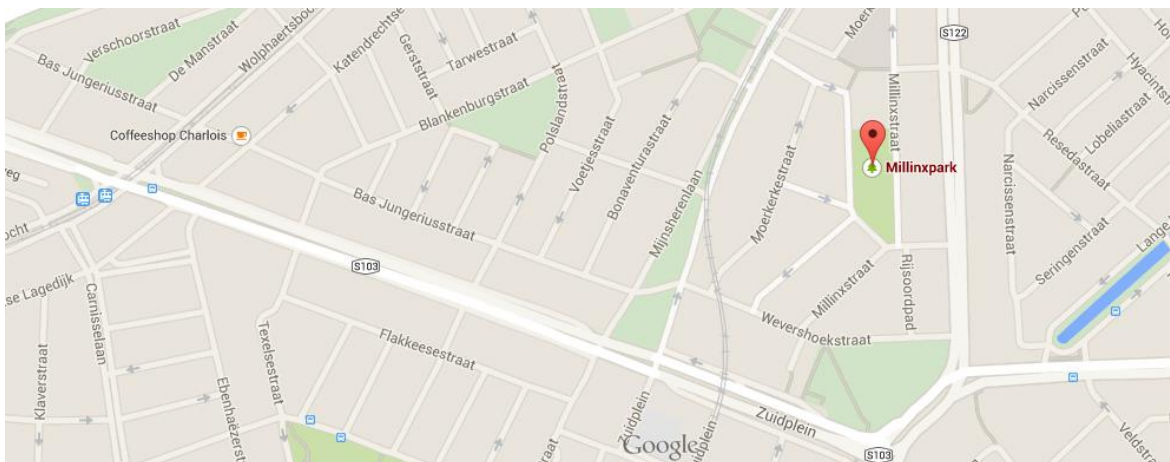
Vroeger waren de Mijnsherenlaan en Dordtselaan straten van stand. Dit veranderde na de komst van de bovengrondse metrolijn die de wijk in tweeën deelt. Door de komst van de metro en de Erasmusbrug is de wijk dichterbij het centrum komen te liggen.” (<http://kennisbank.platform31.nl/pages/27653/Rotterdam-Tarwewijk.html>)

- Ga rechtsaf de Bas Jungeriusstraat in en steek de Mijnsherenlaan over de Wevershoekstraat in.
- Sla linksaf om via de Borselaarstraat naar het Millinpark te lopen. Je bent nu in de **Millinxbuurt**.

Ook de Millinxbuurt heeft een geschiedenis die voor criminologen interessant is: hier ligt de basis voor de bevoegdheid om burgers op straat preventief te fouilleren. Vanwege ernstige geweldscriminaliteit werd in 1999 besloten de Millinxbuurt twee dagen hermetisch af te sluiten. Met een team van 150 agenten werd iedereen die zich na 20.00 uur op straat begaf gefouilleerd op grond van de Wet Wapens en Munitie. Twee verdachten werden aangehouden. De rechtbank oordeelde later dat preventief fouilleren onrechtmatig was: er moet een individuele verdenking bestaan.

Omdat de overheid preventief fouilleren toch mogelijk wilde maken, is in 2002 de Wet preventief fouilleren ingevoerd. Op grond van deze wet mag een burgemeester een gebied voor een bepaalde tijd aanwijzen als veiligheidsrisicogebied. Zo'n gebied is een openbaar toegankelijke plaats waar een hoog risico is op dreigingen met vuurwapens en geweldsdelicten.

De Millinxbuurt was gedurende heel 2002 een veiligheidsrisicogebied. In de afgelopen jaren zijn verschillende delen van Rotterdam, waaronder in 2013 de hele binnenstad van Rotterdam, aangewezen als veiligheidsrisicogebied.

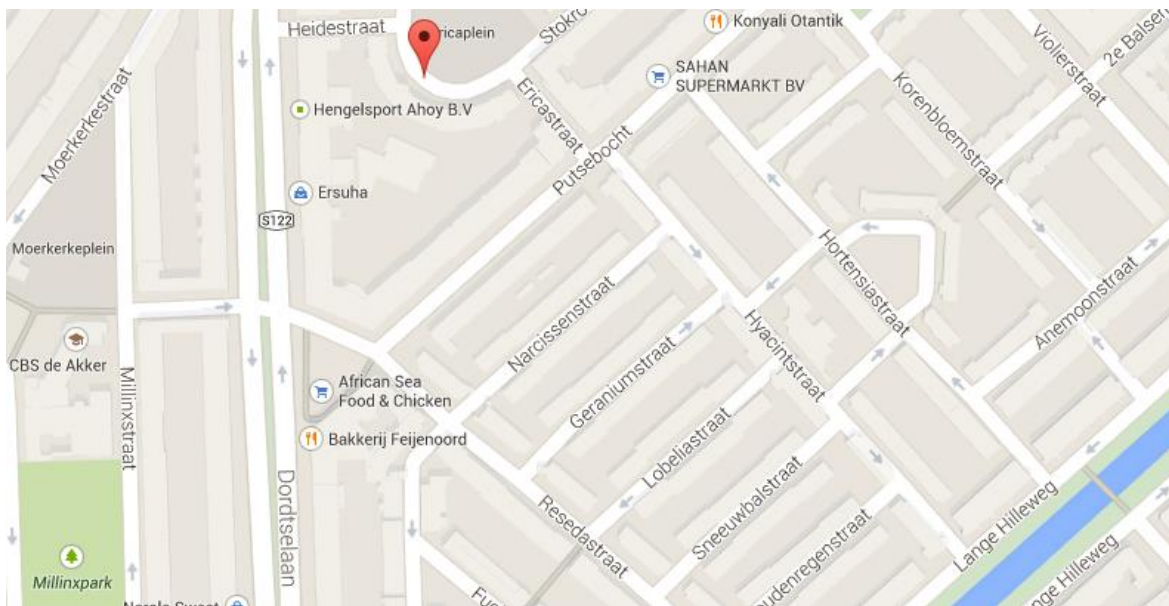
- Loop naar de overkant van het Millinpark en een stukje verder in de Millinxstraat tot je bij de Heinenoordstraat komt, sla hier rechtsaf.
- Je komt nu bij de Dordtselaan, een drukke verkeersader met veel winkels en ondernemingen. Steek de Dordtselaan over.

Rotterdam is opgedeeld in veertien gebieden (tot maart 2014 heetten die deelgemeenten). Je verlaat nu het gebied Charlois (spreek uit: Sjaarloos) en gaat het gebied Feijenoord in (waar ook de voetbalclub haar thuisbasis heeft). Dit is de wijk **Bloemhof**.

Bloemhof is een van armste wijken van Nederland. Wat betreft woningbouw is Bloemhof een a-typische stadswijk: waar je meestal vooral flats en portiekwoningen ziet, staan hier veel kleine eengezinswoningen met tuinen. Net als in de rest van Rotterdam-Zuid is ook hier in de afgelopen jaren veel geïnvesteerd om de woningen en de openbare ruimten te verbeteren.

- Nadat je de Dordtselaan bent overgestoken, ga linksaf en blijf op de Dordtselaan.
- Ga de eerste rechts (Heidestraat) en stop even op het Ericaplein.

Op de hoek Heidestraat/Oleanderstraat staat de openbare basisschool Bloemhof.

De Bloemhofschool is de eerste school waar (sinds 2007) wordt gewerkt volgens de aanpak van de Rotterdam Vakmanstad/Skillcity (<http://www.vakmanstad.nl/>). Filosoof Henk Oosterling ontwikkelde deze aanpak om kinderen in de achterstandswijken op Zuid beter onderwijs te geven. Naast het normale lesprogramma krijgen kinderen les in judo, koken, filosofie, toneel en techniek. Daarnaast zijn er schooltuinen waar de kinderen kunnen leren waar hun eten vandaan komt, en waarmee vervolgens gekookt wordt.

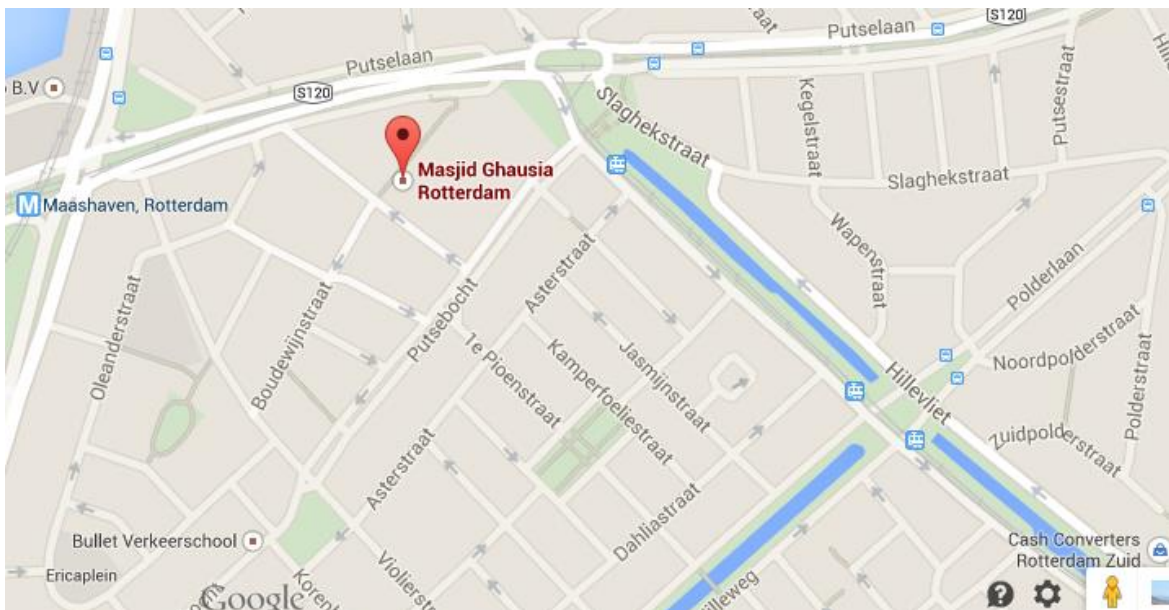
- Vervolg je weg via het Ericaplein langs de portieklats met gele deuren en ga rechtsaf de Ericastraat in en direct links de Putsebocht op.
- Ga rechtsaf de Korenbloemstraat in.
- Ga bij het einde linksaf de Anemoonstraat in en ga rechtdoor de Dahlistraat in.
- Stop even bij de kruising Dahlistraat/Ridderspoorstraat.

Op dit speelplein staat een container van Duimdrop (een groen-rood-blaauwe omgebouwde zeecontainer). Bij Duimdrop kunnen kinderen van 4-14 jaar speelgoed lenen. Veel speelgoed is gratis en voor bijzonder speelgoed kunnen kinderen betalen met 'Duimen' die ze kunnen verdienen door zich goed te gedragen, bijvoorbeeld door

andere kinderen te helpen of klusjes te doen. Op Zuid zijn er ongeveer tien Duimdroplocaties, in de rest van Rotterdam zijn er nog eens zo'n dertien.

In achterstandsbuurtten wonen vaak relatief veel kinderen en jongeren. Dat hangt samen met het hogere aandeel mensen met een niet-westerse migratie-achtergrond, die gemiddeld meer kinderen krijgen dan autochtone Nederlanders. Dit manifesteert zich in het gebruik van openbare ruimten op Zuid: veel speeltuinen voor kinderen, maar ook (overlast van) 'hangjongeren', veelal door een gebrek aan voorzieningen voor tieners en jongvolwassenen. Om overlast tegen te gaan geldt op veel openbare plekken in Rotterdam een samenscholingsverbod.

- Vervolg je weg via de Dahliastraat.
- Ga linksaf de 2^e Pioenstraat in, steek het speelplein over en vervolg op de 1^e Pioenstraat.
- Steek aan eind van deze straat schuin over naar rechts en ga het Putseplein op (niet echt een plein, zo heet de straat).
- Loop door tot je rechts de Masjid Ghausia moskee ziet (St Masjid Wa Dural, lichtblauw gebouw).
- Ga rechtsaf het plein op (Boudewijnstraat) en steek het plein over.

- Loop over het plein tot je bij een drukke straat komt, de Putselaan, en steek die over.
- Loop aan de andere kant de Transvaalstraat in. Je bent nu in de **Afrikaanderwijk**.

De wijknaam en straatnamen verwijzen naar Zuid-Afrika en in het bijzonder de leiders van de Afrikaners in de Tweede Boerenoorlog (1899-1902). De Afrikaanderwijk is gebouwd rond 1900 voor havenarbeiders. Het was een van de eerste wijken in Nederland waar de meerderheid van de bewoners een migratie-achtergrond had.

In de jaren '70 vonden hier de zogenaamde 'Turkenrellen' plaats tussen autochtone en allochtone bewoners. Huisjesmelkers kochten veel panden op om die te verhuren aan arbeiders die in Marokko, Turkije en Zuid-Europa waren geworden

om in de haven te werken. Autochtone bewoners kwamen in protest en op 10 augustus 1972 kwam het tot een rel die dagenlang duurde. De gemeente voerde daarna een spreidingsbeleid in: in elke wijk mochten zich maximaal 5% Mediterraneanen, Surinamers en Antillianen vestigen. In 1974 verbood de Raad van State het spreidingsbeleid op grond van het discriminatieverbod. (Overigens vond de Raad van State dat de inkomenseis in het kader van de Rotterdamwet ook het (indirecte) discriminatieverbod overtrad, maar dit werd in 2005 door de regering genegeerd.)

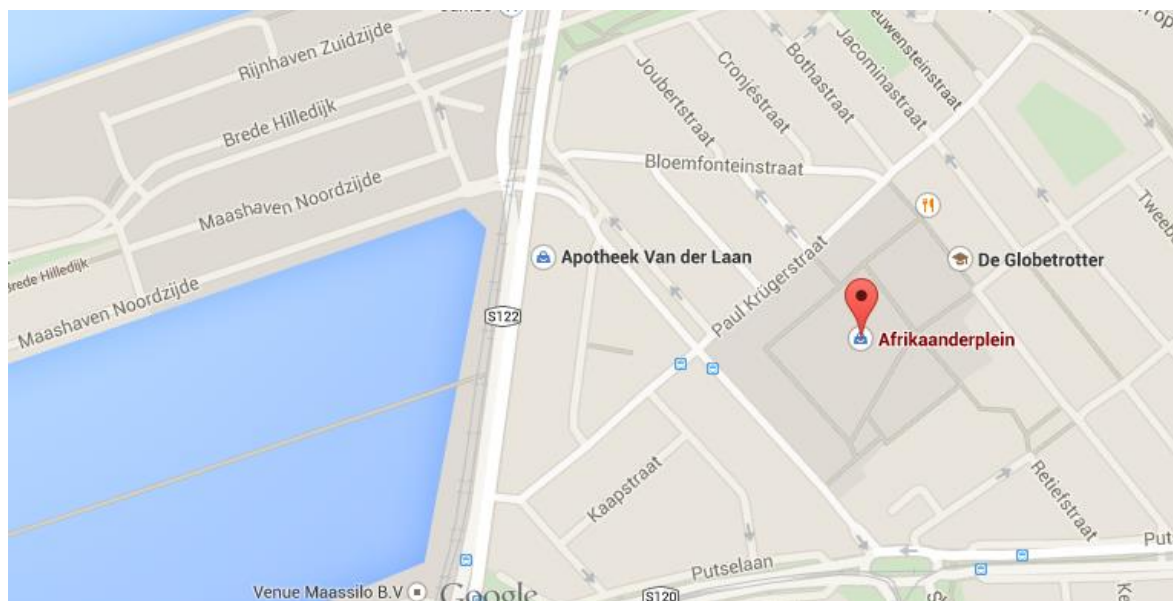
De gemeente investeert in de Afrikaanderwijk om de uitstraling te verbeteren: nieuwe bestrating, verlichting, meer groen, mooiere gevels van winkelpanden. Op verzoek van bewoners is er cameratoezicht om criminaliteit tegen te gaan.

- Ga rechts de Paul Krugerstraat in en loop door tot de kruising.

Aan je rechterhand ligt het Afrikaanderplein (in 2005 gerenoveerd). Hier is op woensdag en zaterdag de Afrikaandermarkt:

“Op 308 kramen vind je allerlei handel, van surinaamse kouseband, hollandse haring, vietnamese loempia’s, tot veel exotische kruiden, groente, fruit en vis. Ook kunt u cd’s kopen van Hazes tot Mozart en Tarkan tot Yulduz Usmanova. Er zijn ook dvd’s met leuke Hollywood-en Bollywood films. Verder zijn er bloemen, planten, schoenen, kaas en heel veel kledingkramen.”

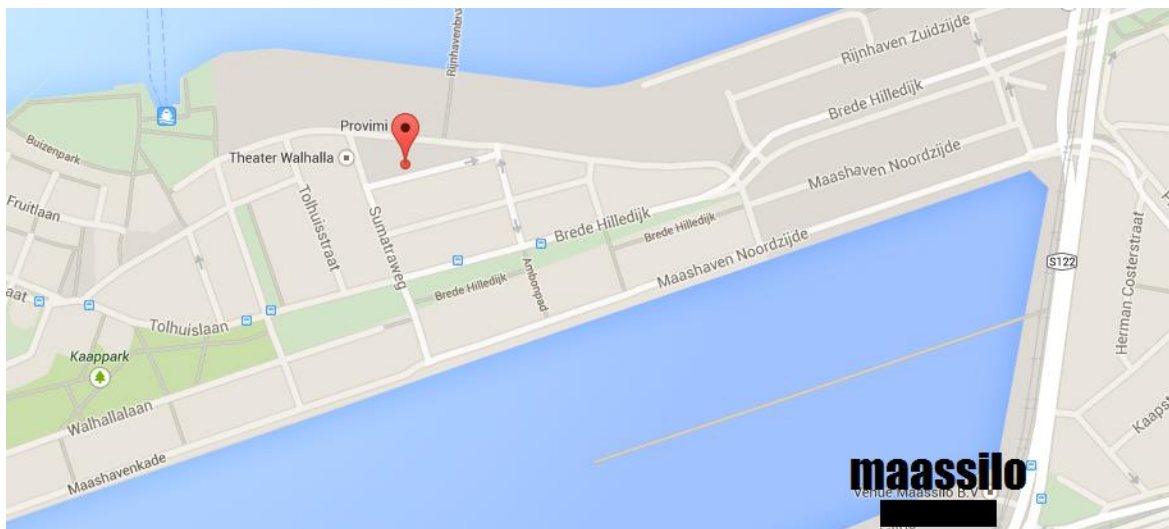
(<http://derotterdamsemarkt.nl/index.php/afrikaanderplein-markt>)

- Sla linksaf de Pretorialaan in en loop die helemaal uit tot je bij een drukke weg, de Hillelaan.
- Steek de Hillelaan over (onder de metrobaan door).
- Loop aan de overkant links langs het hoge gebouw de straat Maashaven Noordzijde in. Je bent nu in **Katendrecht**.
- Loop langs het water verder.

Links, aan de overkant van het water (de Maashaven) zie je de Maassilo. De Maassilo is nu een evenementenlocatie maar was een graanpakhuis. De silo is gebouwd in 1906 en was toen de grootste graansilo van Europa. Rotterdam is groot geworden als havenstad en de haven is nog altijd de grootste in Europa (van 1964 tot 2004 de grootste in de wereld). Veel wijken op Zuid werden gebouwd voor havenarbeiders die van heinde en verre kwamen. Door automatisering verdwenen echter veel banen wat heeft geleid tot werkloosheid onder de laagopgeleide beroepsbevolking.

In 2003 is de Maassilo verbouwd tot evenementenlocatie. Er worden dancefeesten georganiseerd en verschillende creatieve ondernemingen hebben zich er gevestigd. In het gebouw zitten onder andere RAAF (Rotterdam-Art-Adventure-Food) en 'Dit is zuid', een initiatief om een "beter, positiever beeld" te creëren voor zuid (www.ditiszuid.nl).

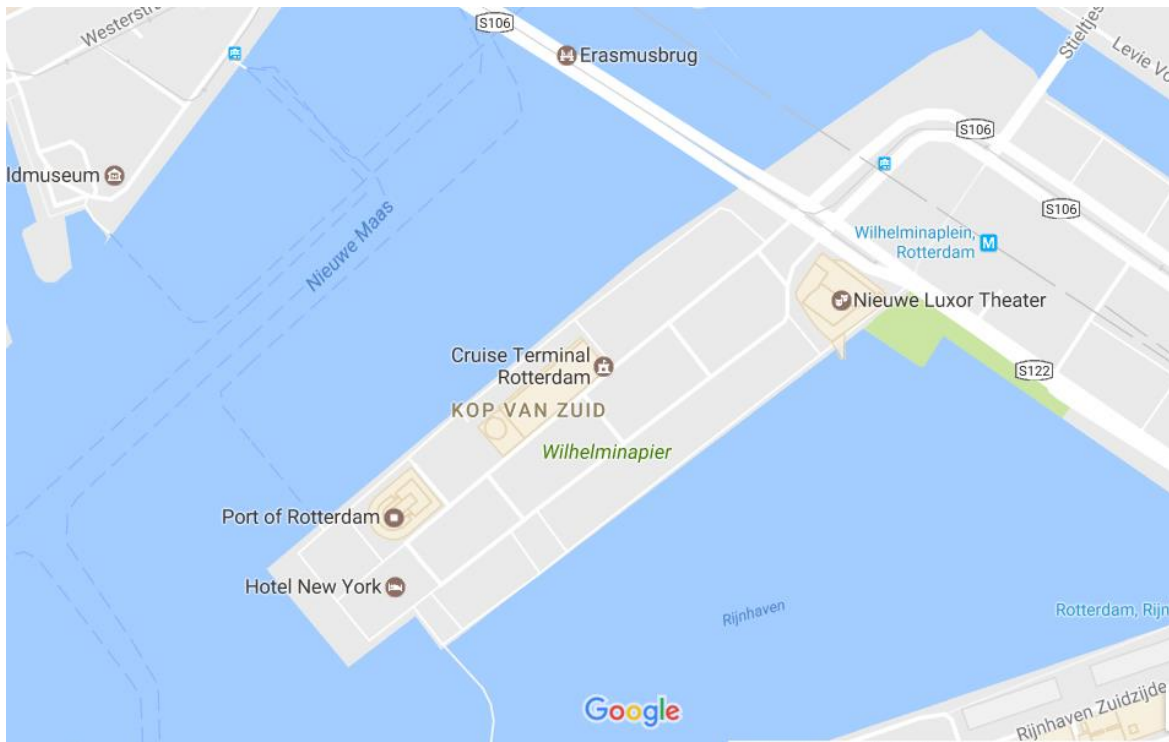
- Sla rechtsaf de Maashavenstraat in, volg bij de kruising het gele bord richting Tattoo Bob om de Veerlaan in te gaan.
- Loop verder tot je bij het Deliplein bent. De gevel van Tattoo Bob vertelt je meer over de geschiedenis van 'De Kaap'.

"Zeemanskwartier, hoerenbuurt, Chinatown. Allemaal typeringen van Katendrecht uit de roemruchte historie. Na grote sociale problemen eind vorige eeuw zit de wijk weer sterk in de lift. De Kaap blijft nog altijd een belevenis. Na een grootscheepse renovatie, de bouw van nieuwe woningen en voorzieningen, en vooral de komst van creatieve ondernemers is de Kaap weer de 'talk of the town'. Maar nu gaat het over de festivals, het theater, de SS Rotterdam, de restaurants en winkels op Deliplein en allerlei andere bijzondere initiatieven. [...] Je kunt je haast niet voorstellen dat het nog maar zo'n tien jaar geleden is dat verhuizen naar de Kaap voor veel mensen ondenkbaar was. Nu wil iedereen er wel wonen!" (www.kunjijdekaapaan.nl)

- Ga op het Deliplein de Fenix Food Factory binnen en ga door de andere uitgang weer naar buiten.
- Steek via de Rijnhavenbrug het water over naar de **Wilhelminapier**.

De Wilhelminapier is onderdeel van de Kop van Zuid. In onbruik geraakte haventerreinen zorgden voor een grote afstand tussen de binnenstad en Rotterdam-Zuid. Herontwikkeling van dit gebied, met aantrekkelijke voorzieningen, moet Noord en Zuid met elkaar verenigen.

Rotterdam is bekend als hoogbouwstad en wordt vanwege de skyline wel 'Manhattan aan de Maas' genoemd (met enig gevoel voor overdrijving, weet iedereen die wel eens in New York is geweest). Op deze pier staat de hoogste wolkenkrabber van de Benelux: de Maastoren.

- Loop via de Wilhelminakade terug naar het vaste land.
- Je nadert de Erasmusbrug, ook wel De Zwaan genoemd (Rotterdam heeft iets met bijnamen voor gebouwen). Je kunt nu kiezen:
  - 1) Loop over de brug (15 minuten lopen)
  - 2) Neem de tram van halte Wilhelminaplein naar Leuvehaven (1 halte).

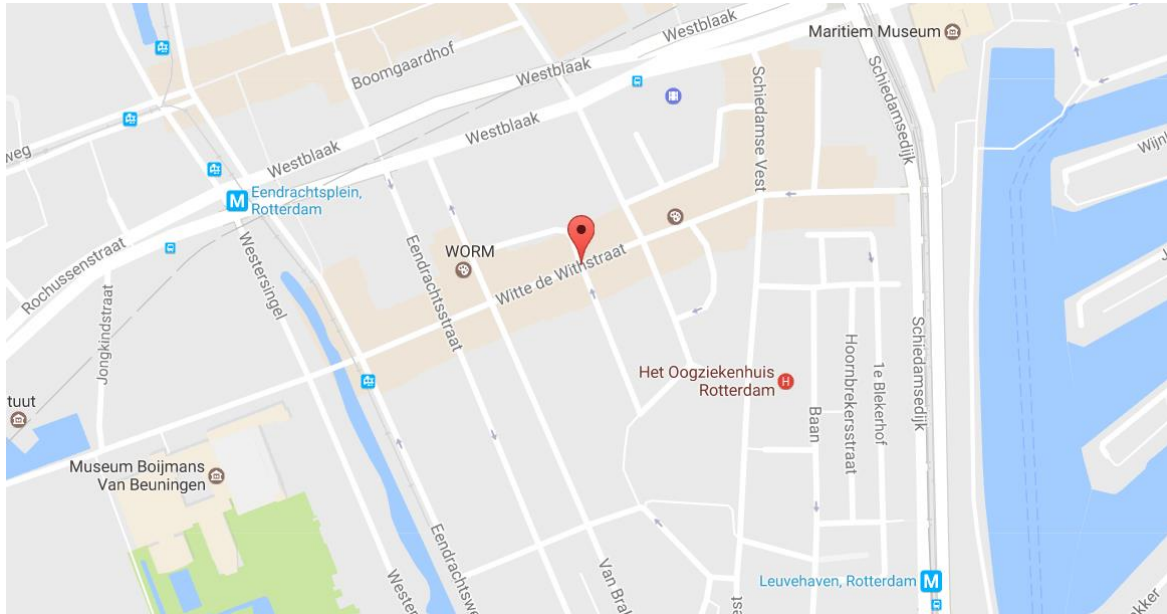
Aan de andere kant van de Erasmusbrug kom je aan in het centrum van Rotterdam, in de wijk **Cool**.

- Sla ongeveer ter hoogte van metrostation Leuvehaven linksaf de Ketelaarstraat in.

De wijk Cool was een wijk met veel armoede waar ooit de Rotterdamse prostitutie was geconcentreerd. In de jaren '90 werd de wijk geplaagd door drugscriminaliteit en huisjesmelkers. Sindsdien wordt een beleid van *gentrificatie* gevoerd: het afstemmen van woningen, winkels en voorzieningen op de leefstijl en wensen van hogere inkomensgroepen, in het bijzonder de creatieve klasse.

- Houd links aan en ga via de Pierre Baylestraat (langs de kerk) de Schiedamsesingel op, sla rechtsaf om de Schiedamsesingel te volgen.
- Ga linksaf de Kortenaerstraat in en ga meteen rechtsaf naar de Boomgaardstraat.
- Loop door tot je bij een straat komt: dit is de Witte de Withstraat.

De Witte de Withstraat wordt door de gemeente ontwikkeld als 'centrum voor creatieve economie'. Het is een van de bekendste en hipste uitgaansstraten van Rotterdam.

De Witte de Withstraat is het eindpunt van de wandeling.